

УДК 378.147

DOI 10.31654/2663-4902-2026-PP-2-200-207

Пілюгіна Т. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри правничої лінгвістики
Державного податкового університету, м. Ірпінь
tamarapiliuhina@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6872-7762>

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

У статті визначено, що особливостями професійної підготовки юристів у закладах вищої освіти в Україні під час воєнного стану є оптимізація мережі університетів, які готують майбутніх правників, модернізація змісту освіти, практична орієнтованість навчання, цифровізація, інтернаціоналізація і психологічна підготовка майбутніх фахівців. Проаналізовано, що оптимізація передбачає реформування освіти через об'єднання юридичних університетів для підвищення якості навчання та ефективності його фінансування. З'ясовано, що модернізація змісту освіти полягає в актуалізації навчальних програм, тобто в оновленні змісту освіти відповідно до сучасних вимог. Досліджено, що практична орієнтованість освіти, перш за все, полягає у волонтерстві. Вивчено, що цифровізація навчання передбачає його гнучкість, інтернаціоналізація виступає процесом інтеграції в освіту міжнародних і міжкультурних стандартів її якості, а психологічна підготовка майбутніх фахівців з права спрямованою на формування моральної стійкості і здатності ефективно діяти в умовах війни.

***Ключові слова:** професійна підготовка фахівців, юрист, заклад вищої освіти, війна, воєнний стан, оптимізація, модернізація, практична орієнтованість, цифровізація, інтернаціоналізація, психологічна підготовка.*

Постановка проблеми. Професійна підготовка фахівців в умовах війни ґрунтується на швидкій адаптації до неї і післявоєнного відновлення держави. У фокусі опиняється модернізація вищої освіти з перетворенням її на прикладну і гнучку систему, покликану подолати невідповідність між академічною підготовкою кадрів та динамічними потребами сучасного ринку праці. В Україні розробляються та ухвалюються суттєві зміни до законодавства про вищу освіту, спрямовані на розширення можливостей здобувачів, зміну системи фінансування через скорочення бюджетних місць і запровадження грантової системи оплати навчання, посилення автономії вишів, закладаються умови для тіснішої взаємодії між закладами освіти та роботодавцями. Наразі розвиваються дуальні форми навчання, запроваджуються більш жорсткі стандарти якості освіти, відбувається оновлення змісту підготовки, посилюється її практична складова та формуються сучасні компетенції, що відповідатимуть викликам часу. Усе це створює підґрунтя для перспективної фахової підготовки кадрів.

23 квітня 2024 р. Верховна Рада ухвалила освітній законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу у вищій освіті» [9], який адаптує систему вищої освіти в Україні до європейських стандартів. Відповідно до нього, здобувачі мають змогу індивідуалізувати освітні траєкторії за допомогою *міждисциплінарних освітніх програм* (у тому числі ті, які відповідають конкретним запитам регіонів і роботодавців), що передбачає поступовий вибір конкретної спеціальності навчання в університеті; користуватися більш *гнучкими темпами навчання*: самостійно визначати тривалість

4-річної бакалаврської програми із завершенням необхідних 240 кредитів ЄКТС від трьох до восьми років; визнавати результати навчання, здобуті у формальній, неформальній та інформаційній освіті; університети зможуть самостійно вибирати інструменти для досягнення установлених стандартом компетентностей за нерегульованими спеціальностями, що наближає українську систему вищої освіти до європейських стандартів; навчатися за оновленими стандартами вищої освіти із збільшенням вибіркового дисциплін, що допоможе збільшити конкуренцію в університетах; для регульованих спеціальностей, до яких належить право і правоохоронна діяльність, будуть детально визначені вимоги до компетентностей та результатів навчання. Адже для цих спеціальностей передбачено державні кваліфікаційні іспити [8].

Не уникла адаптації до нових викликів і трансформації професійна підготовка юристів, популярність якої залишається високою не зважаючи на демографічні зміни у державі. Правова система України перехідного періоду тепер зосереджується на роботі в екстремальних умовах, фіксації і боротьбі з воєнними злочинами, забезпеченні правової допомоги внутрішньо переміщеним особам, забезпеченні цифрової роботи судів.

Тож пріоритетами підготовки здобувачів у закладах вищої юридичної освіти сьогодні є швидке реагування на зміни у законодавстві з акцентом на вивченні міжнародного гуманітарного права, військового права (професія військового юриста та адвоката з військових справ стала однією з найбільш затребуваних, покликана надавати правову допомогу як військовим, так і цивільним), захисті прав людини, використанні дистанційних технологій для правосуддя, цифровізації навчання, гнучкості форм здобуття освіти та адаптації програм до воєнних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вищої освіти досліджують вітчизняні учені Гриньова М. В., Драч І. І., Кириченко М. О., Набок М. В., Саух П. Ю., Ткаченко В. М., Шевченко Г. П. та ін.

Професійну освіту і освіту дорослих вивчають Лукьянова Л. Б., Лавріненко О. А., Ничкало Н. Г., Сотська Г. І., Хомич Л. О. та ін.

Професійну культуру юриста та її значення у юридичній практиці досліджував Аронов Я., психолого-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів вивчала Зошій І. В., формування освітніх компетентностей майбутніх юристів у процесі професійної підготовки досліджувалося Борейчук А. В., формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх юристів у процесі фахової підготовки вивчала Горлова Л. Л., принципи професійної діяльності юристів досліджувала Перепелиця Н. В., педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх військових юристів у процесі фахової підготовки вивчав Радченко К. А., формування професійної культури майбутніх юристів досліджував Чупринський Б. О.

Іноземний досвід професійної підготовки майбутніх юристів досліджували Нітенко О. В., Одинцова Г. Ю. та ін.

Серед зарубіжних учених виділяємо Е. Рендон, Д. Янтер, М. Шульца та ін.

Мета статті – визначення особливостей сучасної професійної підготовки юристів у закладах вищої освіти України в умовах війни, які сприяють конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці і зможуть гарантувати їх ефективну діяльність у сфері права під час повоєнного відновлення держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зв'язку з необхідністю оновлення вищої юридичної освіти згідно з сучасними викликами і тенденціями визначено і проаналізовано особливості підготовки майбутніх фахівців у цій сфері, а саме: оптимізацію мережі закладів вищої освіти, які готують майбутніх правників, модернізацію змісту освіти, практичну орієнтованість навчання, цифровізацію, інтернаціоналізацію навчання, психологічну підготовку майбутніх фахівців.

У зв'язку із перенасиченням кількості випускників правових факультетів в останні десятиліття виникла їх фактична незатребуваність на ринку праці. Це викликало знецінення вищої юридичної освіти в Україні і створило потребу в *оптимізації*

мережі навчальних закладів, тобто її реформуванні через об'єднання університетів, підвищення якості освіти та ефективності її фінансування. Передбачається реорганізація або закриття неефективних закладів вищої освіти, неспроможних правничих шкіл з метою створення потужних наукових центрів, які успішно розроблятимуть інноваційні освітні програми, створюватимуть у їх межах належні стимули, які спонукатимуть здобувачів до високоякісного навчання та ефективного професійного зростання.

Досліджено, що причинами об'єднання вищих закладів освіти є: скорочення фінансування та економія у системі вищої юридичної освіти; претендування на топові позиції у міжнародних університетських рейтингах; прагнення університетів до узнаваності; прагнення зосередити в одному закладі якісний кадровий склад викладачів; зменшення кількості адміністративних працівників; необхідність ефективного функціонування лабораторій, бібліотек тощо; вирішення проблеми дефіциту з приміщеннями вищих навчальних закладів [10].

У межах оптимізації сьогодні окреслюється перспектива розмежування підготовки фахівців для правничої професії та підготовки кадрів для органів правопорядку, наслідком чого стане зменшення витрат на державне замовлення і, відповідно, економія бюджету країни. На законодавчому рівні пропонують встановити, що підготовка здобувачів вищої освіти зі спеціальностей, які дозволяють обіймати посади або провадити види діяльності, кваліфікаційні вимоги до яких передбачають наявність вищої юридичної освіти, не здійснюватиметься у військових закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти [5]. Натомість, підготовка здобувачів вищої освіти у галузі безпеки та оборони здійснюватиметься виключно військовими закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання і військовими навчальними підрозділами закладів вищої освіти [5]. Загалом, оптимізація мережі закладів вищої освіти має стати наслідком тривалого процесу розбудови нової системи забезпечення якості вищої освіти і нової системи їх фінансування [10].

З'ясовано, що модернізація змісту освіти полягає в актуалізації навчальних програм, тобто в оновленні змісту освіти відповідно до сучасних вимог ринку праці. Вивчено, що у професійній підготовці юристів у закладах вищої освіти передбачається уведення навчальних курсів з міжнародного гуманітарного і військового права, а також, курсу «Захист прав людини в умовах збройного конфлікту».

Міжнародне гуманітарне право – це галузь права, яка встановлює правила ведення збройних конфліктів, метою чого є обмеження насильства під час війни. Воно регулює відносини між державами щодо захисту жертв війни та обмеження засобів і методів ведення війни під час збройних міжнародних та громадянських конфліктів, спрямоване на гуманізацію ведення військових дій та полегшення страждань жертв війни і складається з ряду міжнародних конвенцій і протоколів [11]. Відповідно до міжнародного гуманітарного права основними завданнями майбутніх правників, задіяних у цій сфері є захист осіб, які припинили брати участь у бойових діях – поранених, військовополонених, хворих і цивільних осіб – людей з інвалідністю, жінок та дітей; регулювання засобів і способів ведення бойових дій [7].

Для їх успішної реалізації університетами розробляються програми освітніх курсів, навчальних і тренінгових занять. Майбутні юристи, насамперед, повинні володіти знаннями відповідних положень, яких мають дотримуватись сторони з самого початку конфлікту або окупації і які містяться у міжнародних конвенціях. В основі Міжнародного гуманітарного права знаходиться чотири Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р., до яких у 1977 р. та у 2005 р. були ухвалені три Додаткові протоколи. У Женевських конвенціях про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. бере участь більшість країн світу [7].

Оскільки Україна щодня стикається з порушеннями прав людини через російську агресію, теоретичні знання про Женевські та Європейську конвенції з прав людини

виявляються недостатніми. Потрібно уміти накладати одне право на одне, розуміти, де закінчується одна норма і починається інша, і головне – як це працює на практиці [6].

Сьогодні мова йде про захист прав в умовах обмежень, тобто навчання правовим механізмам, які діють, коли окремі конституційні права є тимчасово обмежені. Навчання правосуддю перехідного періоду – це освітні програми і тренінги, спрямовані на підготовку фахівців до відновлення справедливості, захисту прав потерпілих і подолання наслідків збройного конфлікту. Воно охоплює міжнародне гуманітарне право, інструменти правосуддя, реінтеграцію окупованих територій і механізми примирення. Тож виникла необхідність уведення навчального курсу «*Захист прав людини в умовах збройного конфлікту*». Курс розробила Українська Гельсінська спілка з прав людини разом з Національною школою суддів України і Вищою школою адвокатури Національної асоціації адвокатів України [6].

Курс «Захист прав людини в умовах збройного конфлікту» є важливим кроком у підготовці українських правників до роботи в умовах збройного конфлікту. Він показує, наскільки важливою є системна підготовка фахівців, здатних ефективно захищати права людини під час війни.

Успішна підготовка фахівців у сфері міжнародного гуманітарного права, перш за все, стосується їх здатності працювати з міжнародними судами у справах захисту прав людини в умовах збройного конфлікту. Застосування, використання і дотримання міжнародного гуманітарного права українським військом важливе під час міжнародного збройного конфлікту, викликаного агресією Росії проти України для фіксування воєнних злочинів, скоєних першою. В основі міжнародного гуманітарного права знаходяться цінності демократичного суспільства, які на передньому краї нині захищає Україна [6].

Сучасна юридична професія стоїть на порозі змін. Те, що ще декілька років тому вважалося специфічним, сьогодні перетворилося на одну з найактуальніших галузей – військове право. В умовах тривалої війни, мобілізації, реформування оборонних структур і зростання соціальних запитів на захист військових, роль юриста у військовій сфері стала стратегічно важливою [4].

Військове право – це галузь права, що регулює правові відносини, пов'язані з діяльністю військових органів, військовослужбовців і військових формувань. Вона включає у себе норми, які стосуються організації та функціонування збройних сил, військової дисципліни, порядку проведення військових операцій, прав та обов'язків військовослужбовців, військового обладнання і зброї, міжнародного військового права тощо [3].

Проаналізовано, що за останні два роки держава ухвалила понад двадцять нормативних актів, що суттєво змінили правове регулювання у сфері оборони. Визначено, що серед новоуведень є: модернізація військового обліку – запровадження електронної системи «Резерв+», що дозволяє оновлювати дані онлайн; оновлений порядок мобілізації з урахуванням віку, стану здоров'я, спеціальності і резерву; посилення відповідальності за ухилення від військової служби; розширення підстав для звільнення зі служби у зв'язку із сімейними обставинами, станом здоров'я та ін.; спрощена процедура отримання статусу УБД [4]. Ці зміни не лише ускладнили систему, а й створили величезний попит на фахівців, які уміють тлумачити, застосовувати і захищати.

Військове право як окрема галузь права перебуває у стані формування і розвитку. Навчальна дисципліна «Військове право» передбачає вивчення проблемних питань, які стосуються характеристики права національної безпеки, військового права, взаємодії цих галузей права у здійсненні правового впливу на соціальні комунікації у сфері національної безпеки, у воєнній сфері; їх інституційної характеристики, особливостей дії в умовах глобалізаційних процесів і кризи сучасного світового порядку. Велику увагу у навчальних програмах курсу приділено проблемі формування і функціонування системи правового забезпечення національної

безпеки, місця і ролі військової юстиції у вирішенні завдань забезпечення воєнної безпеки [3].

Одним з основних завдань курсу є отримання необхідних знань і набуття навичок для ефективного застосування військового законодавства в умовах подолання потенційних і реальних загроз, захисту національних інтересів України [1].

Отже, здобувачам і молодим юристам варто вивчати військове право з декількох причин: це перспективна спеціалізація, яка залишиться актуальною ще довго після завершення війни; вона дає реальні можливості кар'єрного зростання; це можливість захищати тих, хто захищає країну [1]. Військове право – це новий обов'язок юриста – бути там, де закон потрібен найбільше. Сьогодні правовики стають тими, хто повертає правову рівновагу між державою та її захисниками і зараз видався найкращий момент, щоб долучитися до цієї місії [4].

Практична орієнтованість навчання, перш за усе, полягає у волонтерській спрямованості, тобто залученні здобувачів до надання безоплатної правової допомоги внутрішньо переміщеним особам і військовим. Отже, в умовах війни основний акцент робиться на захисті прав громадян, які постраждали від війни, трудових правах в умовах воєнного стану, а також діяльності сектору безпеки та оборони.

Цифровізація навчання передбачає його гнучкість: підготовка фахівців здійснюється у дистанційному і змішаному форматі з використанням онлайн-платформ (Google Meet, Zoom, Moodle) для забезпечення безперервності освіти з урахуванням безпекової ситуації, що є домінуючим фактором. Це дозволяє навчатися, перебуваючи у різних регіонах України та за кордоном.

Інтернаціоналізація є важливим чинником реформування вищої юридичної освіти з метою підготовки фахівців, здатних працювати в умовах глобалізаційних процесів. Вона виступає процесом інтеграції в освіту міжнародних і міжкультурних вимірів. Це забезпечує сталий розвиток вищих навчальних закладів і розширює професійні можливості здобувачів, готує їх до роботи з міжнародними інституціями і західними партнерами.

Іншомовна підготовка майбутніх фахівців є одним із основних аспектів інтернаціоналізації і включає спеціалізовані курси ('Legal English') і загальну іншомовну підготовку ('General English'). Сюди додаються співпраця і мобільність як розвиток міжнародного співробітництва у сфері вищої юридичної освіти та європеїзація навчальних програм, спеціалізовані програми підготовки на кшталт програм післядипломної освіти, а також дистанційні форми навчання для забезпечення доступності міжнародного досвіду.

Психологічна підготовка майбутніх фахівців з права спрямована на формування моральної готовності, психологічної стійкості і здатності ефективно діяти в екстремальних умовах та стресових ситуаціях, особливо в умовах війни. Вона охоплює розвиток психологічних якостей, необхідних для професійної діяльності, включаючи психологію спілкування, юридичну психологію і здатність до прийняття рішень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, визначено, що особливостями професійної підготовки юристів у закладах вищої освіти України під час військового стану є оптимізація мережі навчальних закладів, які готують майбутніх правників, модернізація змісту освіти, практична орієнтованість навчання, цифровізація, інтернаціоналізація і психологічна підготовка майбутніх фахівців.

Проаналізовано, що оптимізація передбачає реформування освіти через об'єднання юридичних університетів для підвищення якості навчання та ефективності його фінансування. Модернізація змісту освіти полягає в актуалізації навчальних програм, тобто в оновленні змісту освіти відповідно до сучасних вимог. З'ясовано, що у професійній підготовці юристів у закладах вищої освіти передбачається введення навчальних курсів з міжнародного гуманітарного і військового права, а також курсу «Захист прав людини в умовах збройного конфлікту», який накладає норми міжнародного права на міжнародне гуманітарне право. Досліджено, що практична

орієнтованість навчання, перш за усе, полягає у волонтерській спрямованості. Вивчено, що цифровізація передбачає його гнучкість, тобто проведення у дистанційному і змішаному форматі, інтернаціоналізація виступає процесом інтеграції в освіту міжнародних і міжкультурних вимірів, а психологічна підготовка майбутніх фахівців з права спрямована на формування моральної готовності, психологічної стійкості і здатності ефективно діяти в екстремальних умовах, особливо у умовах війни.

Зважаючи на знаходження України у стані війни, подальші наукові розвідки варто зосередити на вивченні проблематики професійної підготовки військових юристів у закладах вищої освіти із запозиченням передового досвіду розвинених країн.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми права національної безпеки та військового права. *Робоча навчальна програма*: веб-сайт. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ippi.org.ua/sites/default/files/mp_akt_probl._prava_nacion._bezpeki_ta_viyskov._prava_2024.pdf (дата звернення: 22.04.2026).
2. Верховна Рада ухвалила законопроект про розширення можливостей студентів вишів. *Захід.нет*: веб-сайт. URL: https://zaxid.net/verhovna_rada_uhvalila_zakonoproekt_pro_rozshirennya_mozhlyvostey_studentiv_vishiv_n1584177#:~:text= (дата звернення: 28.03.2026).
3. Військове право: веб-сайт. URL: https://lawgroup.com.ua/vijskove-pravo (дата звернення: 16.04.2026).
4. Військове право 2025: виклики, практика та можливості для юриста. *Академія консалтингового бізнесу*: веб-сайт. URL: https://www.bca.education/viys%CA%B9kove-pravo-2025-vyklyku-praktyka-ta-mozhlyvosti-dlya-yurysta/ (дата звернення: 02.04.2026).
5. Деякі виші буде позбавлено можливості готувати юристів: деталі. *Главком*: веб-сайт. URL: https://glavcom.ua/country/science/dejaki-vishi-bude-pozbavleno-mozhlyvosti-hotuvati-juristiv-detali-1020235.html (дата звернення: 30.03.2026).
6. Застосування міжнародного права в умовах збройного конфлікту: досвід освітнього курсу УГСПЛ. *Українська Гельсинська спілка з прав людини*: веб-сайт. URL: https://www.helsinki.org.ua/articles/yak-navchyty-pravnykiv-zakhyshchaty-prava-liudyiny-pidchas-viynu-dosvid-unikalnoho-kursu-uhspl/ (дата звернення: 20.04.2026).
7. Міжнародне гуманітарне право. *Товариство Червоного Хреста України*: веб-сайт. URL: https://redcross.org.ua/ihl/ (дата звернення: 18.04.2026).
8. Новий закон про вищу освіту: що зміниться для українських студентів. *Апостроф*: веб-сайт. URL: https://apostrophe.ua/society/science/noviyiy-zakon-o-vyisshem-obrazovanii-cho-izmenitsya-dlya-ukrainskih-studentov.html?amp=(дата звернення: 12.04.2026).
9. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу у вищій освіті. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43050 (дата звернення: 24.03.2026).
10. Федорченко Ю. Про оптимізацію мережі вищих навчальних закладів в Україні. *Освітня політика*: веб-сайт. 2016. URL: http://education-ua.org/ua/articles/583-pro-optimizatsiyu-merezhi-vishchikh-navchalnikh-zakladiv-v-ukrajini (дата звернення: 10.04.2026).
11. Що таке міжнародне гуманітарне право і кого воно захищає? *Юрфем*: веб-сайт. URL: https://jurfem.com.ua/mizhнародne-humanitarne-pravo-koho-zachyuae (дата звернення: 08.04.2026).

References

1. Aktualni problemy prava natsionalnoi bezpeky ta viiskovoho prava [Current issues of national security law and military law]. *Robocha navchalna prohrama – Working learning program*. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ippi.org.ua/sites/default/files/mp_akt_probl._prava_nacion._bezpeki_ta_viyskov._prava_2024.pdf [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada ukhvalyla zakonoproekt pro rozshyrennia mozhlyvostei studentiv vyshiv [The Verkhovna Rada has approved a bill to expand the possibilities of students' education]. *Zakhid.net*. URL:

[https://zaxid.net/verhovna_rada_uhvalila_zakonoproekt_pro_rozshirennya_mozhливостey_studenitiv_vishiv_n1584177#:~:text=\[in Ukrainian\].](https://zaxid.net/verhovna_rada_uhvalila_zakonoproekt_pro_rozshirennya_mozhливостey_studenitiv_vishiv_n1584177#:~:text=[in Ukrainian].)

3. Viiskove pravo [Military law]. URL: <https://lawgroup.com.ua/viiskove-pravo> [in Ukrainian].

4. Viiskove pravo 2025: vyklyky, praktyka ta mozhlyvosti dlia yurysta [Military Law 2025: Challenges, Practice, and Opportunities for a Lawyer]. *Akademiia konsal'tynhovoho biznesu – Academy of Consulting Business*. URL: <https://www.bca.education/viys%CA%B9kove-pravo-2025-vyklyky-praktyka-ta-mozhlyvosti-dlya-yurysta> [in Ukrainian].

5. Deiaki vyshi bude pozbavleno mozhlyvosti hotuvaty yurystiv: detali [Some universities will be deprived of the opportunity to train lawyers: details]. *Hlavkom – Chief Commissar*. URL: <https://glavcom.ua/country/science/dejaki-vishi-bude-pozbavleno-mozhливостey-hotuvati-jurystiv-detali-1020235.html> [in Ukrainian].

6. Zastosuvannia mizhnarodnogo prava v umovakh zbroinoho konfliktu: dosvid osvithnoho kursu UHSPL [Application of international law in armed conflict: experience of the UHHRU educational course]. *Ukrainska Helsynska spilka z prav liudyny – Ukrainian Helsinki Human Rights Union*. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/yak-navchyty-pravnykiv-zakhyshchaty-prava-liudyny-pid-chas-viyny-dosvid-unikalnogo-kursu-uhspl> [in Ukrainian].

7. Mizhnarodne humanitarne pravo [International humanitarian law]. *Tovarystvo Chervonoho Khresta Ukrainy – Ukrainian Red Cross Society*. URL: <https://redcross.org.ua/ihl> [in Ukrainian].

8. Novyi zakon pro vyshchu osvitu: shcho zminytsia dlia ukrainskykh studentiv [New law on higher education: what will change for Ukrainian students]. *Apostrof – Apostrophe*. URL: <https://apostrophe.ua/society/science/novyiy-zakon-o-vysshem-obrazovanii-cto-izmenitsya-dlya-ukrainskih-studentov.html?amp=> [in Ukrainian].

9. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo rozvytku individualnykh osvithnikh traiektorii ta vdoskonalennia osvithnoho protsesu u vyshchii osviti [Draft Law on Amendments to Certain Laws of Ukraine on the Development of Individual Educational Trajectories and Improvement of the Educational Process in Higher Education]. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43050> [in Ukrainian].

10. Fedorchenko, Yu. (2016). Pro optymizatsiiu merezhi vyshchikh navchalnykh zakladiv v Ukraini [On the optimization of the network of higher education institutions in Ukraine]. *Osvitnia polityka – Educational policy*. URL: <http://education-ua.org.ua/articles/583-pro-optimizatsiyu-merezhi-vishchikh-navchalnykh-zakladiv-v-ukrajini> [in Ukrainian].

11. Shcho take mizhnarodne humanitarne pravo i koho vono zachyshchaie? [What is international humanitarian law and who does it protect?] *Yurfem – Law*. URL: <https://jurfem.com.ua/mizhnarodne-humanitarne-pravo-koho-zachychae> [in Ukrainian].

Piliuhina T.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Legal Linguistics,
State Tax University
tamarapiliuhina@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6872-7762>

FEATURES OF LAWYERS PROFESSIONAL TRAINING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE DURING MARTIAL LAW

The main objective of the study is to identify the features of modern professional training of lawyers in higher education institutions of Ukraine in wartime conditions, which contribute to the competitiveness of future specialists in the labor market and will be able to guarantee their effective activity in the field of law during the post-war reconstruction of the state.

The methodology of the study consists of a systemic and competency-based approaches. The theoretical methods comprised the analysis of scientific literature and the regulatory framework of Ukraine. The empirical methods were the pedagogical observation and the analysis of learning outcomes.

Results, findings and conclusions. It has been determined that the features of professional training of lawyers in higher education institutions of Ukraine during martial law are the optimization of the network of education institutions that train future lawyers, modernization of the content of education, practical orientation of training, digitalization, internationalization and psychological preparation of future specialists.

It is analyzed that optimization involves reforming education through the unification of law universities to improve the quality of education and the efficiency of its financing. Modernization of the content of education consists in updating curricula, that is, in updating the content of education in accordance with modern requirements. It is found out that the professional training of lawyers in higher education institutions provides for the introduction of training courses on international humanitarian and military law, as well as the course 'Protection of human rights in armed conflict', which imposes the norms of international law on international humanitarian law.

It has been studied that the practical orientation of training, first of all, lies in the volunteer orientation. It has been studied that the digitalization of training implies its flexibility, that is, conducting it in a distance and mixed format, internationalization is the process of integrating international and intercultural dimensions into education, and the psychological training of future law specialists is aimed at forming moral readiness, psychological resilience and the ability to act effectively in extreme conditions and stressful situations, especially in war conditions.

The significance of the study. Due to the researched features of professional training of lawyers in higher education institutions in a state of war, further scientific research should focus on studying the issues of professional training of military lawyers in higher education institutions, drawing on the best practices of developed countries.

Keywords: professional training of specialists, lawyer, higher education institution, war, martial law, optimization, modernization, practical orientation, digitalization, internationalization, psychological training.

Отримано редколегією / Received: 25.04.2026

Прорецензовано / Revised: 03.05.2026

Опубліковано / Published: 28.05.2026